

POLİSİYE KURMACA ÖZNE İLİŞKİSİ VE POLİSİYENİN YENİ ADI: POSTMODERN ESRAR

İmran GÜR¹

Özet: Postmodern anlatı öznenin kurgusal, öznenin bilincinin kurulmuş ve kurulmakta olan bilinç olduğu iddiasının deneyimidir. Sanat öznenin kendine ait sırrı arayışında kurulmuş bilinç konumunda bulunmakta, arayışta tanıklık ve çözümleyicilik işlevi üstlenmektedir. Postmodern anlatının polisiyeyi kurmacanın temel unsurlarından biri olarak kullanması arayışın kendisi ve aranılan şeyin doğasının polisiyedeki esrar, gerilim, cinayet, öldürülme tehlikesi gibi unsurlarla aynı konumda bulunmasından kaynaklanmaktadır. Postmodern anlatıda bilinç yolculuğu kişinin deneyim anlarının içselleştirilmesi ve öznenin bu şekilde kurulmasına dayandığı için arayış içeri dışarı sınırının roman kişisinde tehdit unsuru olarak algılanması biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bilinç yolculuğunda aranan unsur “mutlak”, “esrar”, “yitik bellek”, ya da “kayıp merkez”dir. Bu nedenle postmodern anlatıda polisiye, metafizikle bağlantılıdır ve çoğunlukla tarihin üst kurgu olarak kullanıldığı arayışla yan yanadır. Anlatıda öldürülen, çalınan ya da kaybolan unsur postmodern öznenin, merkezi dağılmış bilincinin mutlakı olurken; sanat, kurgu bilinci olarak cinayeti ortaya çıkarmaya çalışan, gerçeğin peşinde olan bu özelliğiyle de arayışın en yakın tanığı olan unsur konumundadır. Cinayeti çözen dedektif, çalınan unsuru bulan görevli, esrarı çözen iz sürücü bilinçtir. Postmodern esrar, sanatın dedektif titizliği ve polisiye gerilimle neyi, nasıl ve niçin aradığını sorguladığı, bilincin arayışının tamamına karşılık geldiği tanıklık konumunu ortaya çıkarmaktadır. Esrarı arayan öznenin bilinci öldürülmüştür. Özne arayışı boyunca kendine ait sırrı çalan hırsız ya da kendisini öldüren katili aramaktadır.

Anahtar Sözcükler: Postmodern Özne, Sorgulama Bilinci, Kayıp Bellek, Esrar, Suç.

1. Postmodern Özne, Kurmaca, Sanat İlişkisi

Postmodern edebiyat, postmodern kurgu ve polisiye arasındaki ilişkinin merkezinde çağın değişen insan tanımı ve postmodern öznenin yeni insan bilinci olarak ortaya çıkışı meselesi yer almaktadır. Postmodern çağın sorgu

¹ Yard. Doç. Dr. Namık Kemal Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. iletisim@imrangur.com; igur@nku.edu.tr

bilinci olan postmodern edebiyat edebiyatın kendi tarihinde daha önce görülmemiş bir işlev üstlenmektedir. Bu durumun pek çok nedeni olmakla ve bu nedenlerin çok geniş bir tarihsel arka planı bulunmakla birlikte postmodern durumun kendi bilincinin kurulmuş ve kurulmakta olan bir yapı olarak tanımlanması en önemli gerekçeyi oluşturmaktadır. Postmodern düşünce tarihsel temelleri hermeneotik metafizik aracılığıyla tarihsel hermetizme, hermenötiğin yorumsamacılığı aracılığıyla Tevrat'a, kendisini dayandırdığı söz merkezli evren aracılığıyla İncil'e (Yuhanna) ve aynı araçla da Kuran'ın bilhassa mistik yorumuna dayanan bir karşımdır. Bu karışımın edebiyatla ilgili tarafını ise modernist imgeyle başlayan ve postmodernde söz ve yorumun kendisine dönüşen homo-logos (Ecevit, 2008: 183) kavramı oluşturmaktadır. Homo-logos, en önemli gerekçesini Derrida'nın metindeki tanrı sesini hahamca ve şairce bir yorum olarak nitelendirmesinde bulmaktadır. Nietzsche ile başlayan takipçileri Heidegger ve Foucault ile devam eden ve Derrida'da tanrısal söz, hakikat ile insan sözünün yer değiştirmesiyle noktalanın, estetizmi insanın kendi kendisini yarattığı varlık, kendi hakikatini sözle gerçekleştiren yaratıcı konumuna yerleştirdiği söylemin sonucudur. Dolayısıyla Nietzsche'nin Tragedya'nın Doğuşu'yla başlattığı "yaratılmış tanrı ya da yaratılmış hakikat" kavramı (Nietzsche; 2005: 38) Derrida'nın kutsal metin –Tevrat- de konuşan sesin tanrının sesi olmadığını fakat şairce ve hahamca bir yorum "yazı" olduğunu (Aktaran: Megill, 2008: 453) ortaya koymasıyla ilişkilendirilmektedir. Derrida, Bir taraftan tarihsel kökleri en eski insanlık inancına hermetizme kadar giden, yaratılmış, kendisi bir insan yorumu olan tarihsel tanrıyı ait olduğu bilinçle birlikte yıkarken diğer taraftan şairce ve hahamca tutumu yani insanın yaratmalarını merkeze yerleştirmektedir. Bu durum seslerden birini, estetizmi (yazı) tanrının yerine geçirme teşebbüsü olmaktadır. Böylece söz merkezli evrenin tanrısı insanın kendi bilincinin yarattığı ve yaratacağı tanrı olmaktadır. Mevcut tanrının yerini kurulmuş tanrıyla değiştirmesi düşüncesi sanıldığından daha önemlidir. Çünkü bu yer değiştirmede Nietzsche'nin perpektivizmi yani mutlak hakikatin varolmadığı düşüncesi onanmış olmakta, postmodernde ise anlam yitimi denilen ve tek bir hakikatin, tanrının yokluğu düşüncesi üzerine kurulan merkez kaybının gerekçesini oluşturmaktadır. Diğer taraftan hermetizm aracılığıyla Derrida'da onay bulan tespit, anlamı şairce ve hahamca bir yorumla ilişkilendirmekte metafizik, insanın kendisinin yorumuyla ulaşabileceği bir kayıp, uzak bir görüntü konumuna getirilmektedir. Metafizik mutlakın ya da tanrının yerine geçen arayışın ulaştığı sonnokta olarak Calvino'nun *Her zaman saklı ya da yalnızca potansiyel halinde veya varsayımsal bir şeyin arayışı içinde olduğumuzu düşünüyorum; bu şeyin yüzeyde beliren izlerini sürüyoruz* (Aktaran Ecevit, 2002: 48) ifadesindeki görüntüye indirgenen şeydir. Sözkonusu "metafizik-mutlak" in sürülen izi postmoderni polisiye kurguyla ilişkilendiren arayışın özünü verdiği gibi, diğer taraftan herkesin bulduğu ve bulacağı hakikatin fotoğrafını da sunmuş olmaktadır. Bu hakikat orda "yüzeyde beliren iz" olan görüntüden başka bir şey olmayan "hiçlik" in kendisidir. "potansiyel ya da varsayımsal şey" ise yorumdur. Yorum, evrenin hermetizmle anlamını

bulmuş sonsuz çıkarımlarının kendisidir. Derrida'nın Kabalacılıkta örneğini bulduğu "bir metni kendisinde mevcut olmayan ve geometria adı verilen yorum kümeleriyle sonsuz çoklukta anlam çıkarılabilecek hale getiren durumdur. Dolayısıyla yorum, mevcut evrende karşılığı bulunmayan bir mevcudiyet yaratma karşılığında estetizmin temelini oluştururken diğer taraftan mevcutta karşılığı bulunmadan üretilen bir varolma biçimini de varsaydığı için potansiyel imkâna, yaratma seçeneği ve kurguya dönüşmüş olmaktadır. Fakat meselenin asıl can alıcı tarafında bu gün postmodern öznenin en önemli sorunu olan "alan daralması"na neden olan bu çıkarımın sonucu bulunmaktadır. Sonuç, estetizmdeki imge ya da homo-logos'un postmodern öznenin bilincinin kendisi olmuş olmasıdır. Dolayısıyla kendisi bir homo-logos olan postmodern özne mevcut varlıkta yaşamında, sosyal varlığında karşılığı bulunmayan sonsuz sayıda potansiyel varoluş seçenekleriyle donatılmış olmaktadır. Fakat daha da önemlisi kişi somut varlığında zihinsel alandaki sonsuz tasarımlardan hiçbirisi olamadığı gibi, asıl kendisi de olamamaktadır. Çünkü kendisi denilen şey kendisinden önce tasarlanmış mevcut yorumlarının kendisini oluşturan bütünü içindeki bağlantılarının yalnızca bir bölümüdür ve bu bölüm içinde kendi yaşamsal varlığıyla ilişkilendirmesi ve deneyimlemesi mümkün olmayan sonsuz anlamlar kümesiyle karşı karşıyadır. Bu tek bir veriden sonsuz sayıda çıkarımlar elde edilebilen matematik kombinasyonları üzerine kurulmuş büyük bir bilgisayar ağı görüntüsündeki potansiyel alan ise bir bilgisayar kurulumu değil, fakat insan bilincinin bizzat kendisidir. Dunn, postmodern kimlik arayışı sürecini benliğin tüketim kültürüyle dönüştüğü ve kimlikle benliğin anlamlandırılmasının teknolojik süreçlerle istikrassızlaştırıldığı, tüketim formuyla tekrar kurulduğu, yeniden biçim verildiği süreç olarak tanımlamaktadır (Dunn, 1998: 66). Postmodern öznenin kendi bilincinin merkezinde olamamasının nedeni Dunn'un cümlesinde karşılığını bulan sözünü ettiğimiz kurulmuş bilinç modelidir. Bu, bir bilinç hapishanesi ya da içinden çıkılması mümkün olmayan hareketli bir labirenttir. Girillet "Le Labirent"te postmodern öznenin bu durumunu ilan etmiş olmaktadır (Connor, 2001:175). Bu durumun yarattığı sonuç ise postmodern öznenin merkezinde ne tanrının ne de insanın bulunmadığı bir kendi merkezi bulunmayan yapı olmasıdır. Bu noktada devreye mevcut varlığı yeniden biçimlendirme iddiası olan teknoloji girmektedir. Süreç teknolojinin dijital iletişim araçlarıyla kurulduğu, merkezi boş olan insanın kendi dışında işleyen ve somut sosyal varlığını yapılandırdığı ortam olan mevcut varlık alanının sürekli başkalarınca biçimlendirildiği, değiştirilip, dönüştürüldüğü ve öznenin sürekli edilgenleştiği kurulmuş anlamlar topluluğunun kendisi olmaktadır. Bu, Ong'un ikincil sözlü kültür ve Mitchell'in Pictural Theory'de resimsel dönüşüm olarak ifade ettikleri durumun kendisidir. Mitchell, yeni kültürü resimsel dönemeç olarak adlandırmakta ve kültürün yazılı kültürden imgeler aracılığıyla görsel kültüre dönüştüğünü görsel ve işitsel imgelerin günlük yaşama bu ölçüde egemen olduğu başka bir dönemin hiç olmaması nedeniyle de bu kültürün yeni bir kültür olduğunu belirtmektedir (Mitchell, 1994: 15). Mitchell, çağdaş yaşamı neredeyse bütünüyle görselliğe

dayanan kültürel bir yapı olarak ele almakta tıpkı imgede olduğu gibi görsel kültürü de disiplinler arası bir yaklaşım biçiminde değerlendirmektedir. Bu konumuyla imge yeni bir bilinç olarak tüm alanlara hâkim olmuş görünmektedir. İmgenin oluşum, yaratılma ve algılama süreçlerinin üçünü birden Ong'un şeylerin sürekli birbirinin yerine geçtiği ve birbiri olduğu biçiminde yorumlayabileceğimiz "ikincil sözlü kültür" (Ong, 1995: 24) ifadesinde görmemiz mümkündür. İmge süreci şeylerin sürekli yer değiştirmesi ve birbirinin yerine geçmesinde kurulmuş bir ortak alanın kurduğu ortaklaşmış bilinçlerin ortak alanı yansıtması sürecine karşılık gelmektedir. Mitchell, bu süreci bir taraftan eşine rastlanmayan güçlü, yeni biçimlerin ortaya çıktığı, video ve siberetik teknolojisi dönemiyle, elektronik yeniden üretim çağındaki yanılsamalar ve görsel simülasyonların bu yeni biçimleri hızlandırması diğer taraftan da imgenin egemenliğinin büyüklüğünün yarattığı korku ve endişe ikilemiyle tanımlamaktadır.

Ong ve Mitchell'in bilincini görüntüye indirgediği ve gerçekte hiçbir şey üretmeyen bir sonsuz yansıtma merkezi konumundaki postmodern öznenin bilinci bu nedenle imgesel bilinçtir. Yani somut gerçek ve mevcutlar alanı teknolojik süreçlerle kurulmuş alternatif evrendir. Fakat alternatif evrende kişi hiçbir şeydir. Bir bilinç yitimi, yeti kaybı ve kendi varlığını çözümleme bilincinden yoksun bir kütledir. Varlığı bedensel kütesine ve kütesi de süreci devam ettirmekteki işlevine bağlıdır. Bu konumuyla postmodern özne Levi-Strauss'un nesne konumunda bulunan, homojen ve kendi kendisini denetleme yetisinden mahrum kişisidir. Bir oluşum süreci ve varlığından bile haberdar olmadığı bir yapı tarafından inşa edilen bilinçsiz bir nesne olmaktadır. (Aktaran: Üşür, 1997: 80). Bu noktada, postmodern özneyi yapılandıran üç temel unsurun bir araya geldiği görülmektedir. Birinci unsur, estetizmin bir model tasarım olarak tıpkı sanat eserinde olduğu gibi gerçek insanın homo-logosla yer değiştirmesidir. Bu yer değiştirmenin gerçekleşme basamakları kendisine can verilmiş homo-logos'un yaratıcısı olan sanatta birebir örneklendirilmektedir. Homo-logosun mevcutlar evreni, tarihsel metinler yani kendisinden önce yorumlanmış evrenin bilincini yapılandıran potansiyel varlıklar ve kendisini bu potansiyel yorumlar arasındaki bağlantılarla tanımlayan varlıktır. "Le Labirent"teki roman kahramanının gezinme seçenekleri bu potansiyelleri ifade etmektedir. Kahraman kendisiyle ilgili bir iz arayan boş bir bilinçtir. Bu bilinç potansiyel yorumların kendisiyle ilgili olanı ayırt edecek bir merkezden mahrum olduğu için arayışı başboş bir gezinmedir. Fakat gezinmeleri onu gezintinin toplamından oluşan birisi yapar. Yani varlığı, bilinci gezintisinin toplamıdır. Bu, Postmodern edebiyatın metinlerarasılığının anlatıdaki anlamıdır. Yaşamdaki homo-logos olan postmodern öznenin metinlerarasılığını yani yaşam alanını ise mevcudun kendisi değil, Jameson'un tanımladığı mekân duygusu oluşturmaktadır:

Bu kriz çerçevesinde, mekânsal kategoriler, bir yandan zaman kategorilerine hâkim olmaya başlar, bir yandan da öyle bir değişim gösterirler ki bu değişime yetişmemiz mümkün değildir. Bu yeni tür hiper - mekâna uygun bir kavramsal

avadanlığımız henüz yoktur; bunun nedeni, kısmen, algılama alışkanlıklarımızın, daha önce yüksek modernizmin mekânı olarak anılan eski tür mekânda oluşmuş olmasıdır. (Aktaran: Harvey, 1997:227)

Anlatıdaki homo-logosla postmodern özne arasındaki tek fark, postmodern öznenin durumunun anlatıdaki kopyasından ya da kendisinin kopyası olduğu şeyden daha zor olmasıdır. Çünkü canlı bir bilinç olan postmodern öznenin labirenti bilinci canlı olduğu için hareketlidir. Teknolojik süreç hareketi ve hızı daha fazla tetiklemektedir. Bu nedenle kurulmuş sürecin zihinsel bağlantılarından oluşan düşünsel ve duygusal varlığı, kopyası olduğu anlatıdaki homo-logostan daha hızlı hareket etmekte ve daha çok veri üretmektedir. Yani labirent anlatıdaki gibi izleyebileceği ve kendi kontrolünde bulunan bir donmuşluk değil, hızını sürecin ayarladığı bir sürekli canlı değişimdir. Postmodern öznenin bilincinde kendisinin yerine düşünen, algılayan ve insanı bir yeti bilinç olarak tanımlamamıza imkân veren kapasitesi yani potansiyeli – Rorty’de extasis- (Aktaran Megill, 2008: 457) süreç tarafından belirlenmiş, biçimlendirilip şekillendirilmiş, kurgulanmış olmaktadır. Bu durumda kişinin süreci sorgulayabileceği kendi denetim mekanizması bulunmadığı ve süreç sürekli kendisi aleyhine genişleyip kendi bilinç alanını daralttığı için bu labirentin içinden çıkması labirent bir yataylık olduğu için mümkün değildir. Bilinç bir biçimsel, zihinsel kafese kapatılmıştır fakat kafeste ya da hapisanede olduğunu kavrayabileceği bir yüksekliğe ulaşamamaktadır. Bu, bilincin bilinçsizlikle yer değiştirdiği fakat aynı nedenle bilinçsizlik durumunun bilinç olarak algılandığı bir konumdur. Postmodern özne bu durumuyla anlatıdaki homo-logosun kopyası konumundaki kurulmuşluklar alanıdır. Joyce’un sanatçının kendisini tıpkı tanrı gibi eserinden sildiği anlatı teklifinde olduğu gibi, (Connor, 2001: 78) -kahramanın yaratıcısı sanatçıdır. Kahraman yazar olmadan düşünemez.- postmodern özne de kim tarafından kurulduğunu bilmediği bir anlatı kahramanı durumundadır. Kendisini kimin kurduğunu denetleyecek yetiyi her gün süreç lehine biraz daha kaybetmektedir. Dolayısıyla postmodern anlatının üst kurgu ve metinlerarasıcılığının” tarihsel bilinçle bağından oluşmuş olmaktadır. Tarihsel bilinç hermetizm ve yorumdur. Tarih postmodernde insanın sorgulayıp kendi merkezinden yeniden anlamlandırdığı şey değil, aksine öznenin kendisiyle bağlarını koparıp geçmişin yorumunun bir parçası olduğu, onu yeniden deneyimleyen ve deneyimin en uzak bağlantısının kendisiyle ilişkilendirildiği bir yabancıdır. Tarihsel bilincin geri dönüşü bu durumda son insan postmodern öznenin ilk insan bilinci olan hermetizmin yorumunda kaybolması, onun tarafından yutulması anlamına gelmektedir.

2.Bilinç Arayışının Maddi Temellerinin Polisyeye Dönüşümü:

Postmodern anlatının en önemli mitinin arayış olduğu söylenilebilir. Arayış postmodern anlatıda yolculuk izleği etrafında biçimlenmektedir. Yolculuk ise kendisini temelde aynı anlama gelen dört temel biçimde ortaya koymaktadır. Birincisi, kişinin zihinsel (anlamsal) kendisiyle ilişkilendirdiği, bu nedenle mekânsal olarak da bulunması gerekli, tanımadığı uzak mekânlarda olduğu varsayılan (potansiyel) henüz oluşmamış fakat oluşmakta olan parçalarının

öznenin tamamlanacağı kendisinin anlam parçaları olarak ortaya çıkmasıyla oluşan uzağın, oluşmamış uzaktaki kendisinin keşfidir. Burada bilinç zihinsel olarak kurulmuş anlam parçalarının somut deneyimi iddiasındadır. İkincisi, bilinci kurulmakta olan bir yapı olan öznenin bilgi ve bilmeye ilişkisinin üzerine kurulduğu, metinlerarasıcılık olarak adlandırılan roman kişinin okumalarının bilinciyle ilişkisinden oluşan, bilinç arayışının mekânla kişinin somut varlığıyla ilişkilendirilmesidir. Üçüncüsü bilincin kişinin anlamını kendi hafızasının derinliklerinde araması eğilimi biçiminde apansız bir yolculukla, kişinin kendi geçmişine, çağın kavramlarıyla özdeşleşerek yapılan, uzak anlam parçalarının tekrar ve yeni bağlantılarıyla gözden geçirilmesi biçiminde karşımıza çıkan bilinç yolculuğudur. Dördüncü kategoride ise kişinin tarihi kendi anlamını ve bilincini çözümlmek için mekânlaştırdığı somut varlığını, soyut uzak bir anlamın kendisindeki bileşkeleri üzerine kurulan bilinç arayışı söz konusudur. Arayış mitinin yolculuk izleğinin bu dört biçiminin ortak noktasını ise, bilinçte zihinsel olarak anlamlandırılmış öznenin bilinciyle bağlantılandırılmadan önce, başka anlam kümeleri içinde başka anlamlara gelmiş, yaratılmış anlamın öznenin kendisini anlama zeminini oluşturmasıdır. İmge bilinci olarak ifade edebileceğimiz bu durum, kişinin kendisini ötekiyle oluşturma sürecinde ötekinin, kişinin somut varlığını ötekinin ya da sürecin içinde oluşturduğu, bilinç oluşumunda kendi mevcut somut varlığındaki yaşamışlıklarının yerini öteki denilen ikincil, kurulmuşluklar alanının yeniden yorumlanması sürecine dönüşmesinden oluşmaktadır. Bu, kişinin somut varlığında, yaşantısında deneyimlemesi mümkün olmayan ötekilerin anlam ve yorum çokluğundan oluşan bilinç deneyimlerinin öznedeki yaşantısını kuran, oluşturan unsur haline gelmesiyle ortaya çıkan ötekileşme süreci olmaktadır. Bu nedenle öznenin kendi alanı ötekiyle karışmış, kişi kendisini ötekiyle –süreç- biçimlendirmiş olmakta, kendi denilen şey ortadan kaybolmaktadır. Bu anlamda kaos, ya da karmaşa öznenin yaşadığı mekan ya da alan daralmasının kendisidir. Dört başlık altında ortaya koyduğumuz arayış biçimlerinin tamamında kişi mekân ve zaman uyumundan oluşan ve kendi bilincini ötekinden ayıran temel varlık koşulunu dolayısıyla varlık alanını kaybetmiş olmaktadır. Bu noktada yaşantıyla yer değiştiren deneyim, yaşantıdaki somut tanıklığı içermeyen bir kavramdır. Deneyim bir görüntü, imge bilinci olan öznenin zihinsel anlam birikimini somut yaşamı anlamlandırmada kullandığı bir bilinç kapasitesi durumu olarak somut yaşamda varolmayan bir durumla zihinde varolan bir anlamı örtüştürmek, orada gerçekte yaşantıya dönüşmeyen anlamı varmış, olmuş, yaşanmış olarak algılamak olmaktadır. Bu, yaşantıda varolmayan anlam ise başka varolmamış anlamlar yaratarak genişlemekte hafıza bu yaşantıda, yaşamda karşılığı bulunmayan yaşanmışlıkların yaşamsal değer kazanmasıyla oluşan birikim olmaktadır. Bu durum, varolanın varolmayanla yer değiştirmesi süreci olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla kendisi bir idrak, sorgu yetisi, bir extasis olan bilinç, gerçek olanla olmayanı, hakikatle yanlış ayırt etme yetisini kendisi de bir kurulmuşluklar alanı olan sürece devretmiş, kendisini ötekileştirmiş dolayısıyla mevcutlar evreninde kendisine ait alanı kaybetmiş

olmaktadır. Bu durum Eco'nun tarihle yorumu ilişkilendirdiği, metinde bulunmayan anlamı ondan elde etmek çabası olarak ifade ettiği "aşırı yorum"un öznenin bilincindeki konumu olmaktadır (Eco, 1996: 35). Alan yaşanmışlıklardan oluşmaktadır, deneyim ise yaşanmışlığın yerini alan imge bilinci yani metindir.

Postmodern özne ve postmodern anlatının polisiyeyle ilişkisi öznenin kendi doğasının polisiyenin doğasıyla aynı olmasından kaynaklanmaktadır. Moran'ın J.L. Borges, A. Robbe Grillet, I. Calvino, Muriel Spark, Umberto Eco gibi postmodernist anlatının önemli isimleri aracılığıyla sınıf atladığını (Moran, 1999:49) söylediği polisiye kurmaca kendisi bir yitik bellek, kayıp merkez arayışı olan öznenin gizemli yolculuğunun doğal formu olmaktadır. Bu durum, *Hermetik ve gnostik mirasın birlikte yarattıkları, giz sendromu* (Eco, 1996: 48)'nun Postmodern öznenin bilincini kuran yapısıdır. Yani postmodern özne kendi gizini kurulmuş bir bilinç labirenti olan tarih bilincinin içinde aramaktadır. Labirent yatay bir uzamdır bu nedenle de polisiye kurmacanın iz peşindeki dikkatli merceğini kendi bilincini keşfetmekte kullanırken karşısına tarih bilincinin kendisi çıkmaktadır. Bu, insanın kendi yarattığı bilinçle karşı karşıya gelmesi fakat labirentin yataylığı nedeniyle kendisini tarih bilincinin dışından görebileceği bir yüksekliğe erişememesi durumunun adı olmaktadır. Bilinç, tarih bilincinin içine hapsediği ve labirent hareketli olduğu için kendi canlı varlığını ifade eden kendi bilinciyle donmuş bir yapı olan tarih bilincine, donmuş tarihe kendisi aracılığıyla hayat vermekte, ölüyü canlandırmakta, ona kendisinden ruh vermektedir. Fakat bu süreçte kendi canlı varlığı olan bilinci tarih bilinci tarafından ele geçirilmiş olmakta bu nedenle de canlı bilinç ölü tarih tarafından yutulmaktadır. Bu canlı insanının varlık enerjisini ölümlere, ölü anlama transferi anlamına gelmektedir. Dirilen tarih bilinci ya da ölümler yaşayan canlı bilincin yerine geçmekte, tarihin son insanı olan postmodern özne tarih bilincinin anlamını yuttuğu, enerjisini tükettiği bir bilinçsizlik durumuna dönüşmektedir. Bu nedenle Tarih bilincine son insanın karadeliliği demek mümkündür. Bilincin yutulduğu bu karadelikte *Sonra önceden önce geliyor, tanrı Hermes, uzamsal sınır diye bir şey tanımıyor ve aynı anda farklı kılıklarda farklı yerlerde olabiliyor* (Eco; 1996: 41). Tarih bilincinin yuttuğu koridarda kendi bilincinin izlerini süren son insan postmodern özne Tarih bilincinin kendisi olan ve insanlığın kendisinin yarattığı tanrı olan Hermes tarafından yutulmaktadır. Hermes insanlığın kendi yarattığı tarih bilinci, kendi bilinç duvarıdır. Postmodern özne kendi yarattığı tanrı olan tarih bilinciyle yüzleşmektedir. Fakat onu sözkonusu yataylık yüzünden anlayabileceği bir merkezi olmadığı, bilinci hermes tarafından yutulduğu için onu sorgulayacak adına sorgu bilinci dediğimiz bilinç kapasitesi kendi bilinç merkezi kaybolduğu için savunmasızdır. Ona karşı savunma silahı olan kendi bilincini, sorgulama yeteneğini hermese teslim etmiştir. Hermesin beslendiği kaynak görüldüğü gibi insanın canlı bilincidir. Bu durumda canlı bilinç, tarih bilinci ya da hermetizm yani insanlığın kendi yarattığı öteki bilinç tarafından yok edilmektedir. Eco'nun ifadesiyle gnostik hermetizm sanıldığı gibi bir köle dini değil, efendi dinidir.

Köleliğin onaylamasından doğmakta ve özgür bir yeti, bir bilinç olanların bilincini yok eden bir yaratığa dönüşerek insanları köleleştirmektedir. Yine Eco'nun söylediği gibi, postmodern öznenin bilinci olan *Hermetik düşünce bütün dünya sahnesini bir dil olgusuna dönüştürür; aynı zamanda da dilin her tür iletişim gücünü elinden alır.* (Eco, 1996: 43) Bu, adına imge bilinci dediğimiz postmodern öznenin kendi bilincine nüfuz edememesi durumundan başka bir şey değildir.

Hermetik bilgi, Francis Bacon'u, Kopernik'i Kepler'i ve Newyon'u etkilemiştir ve modern nicelik bilimi başka şeylerin yanı sıra hermetizmin niteliksel bilgisiyle diyalog içinde doğmuştur. Ve Pico Della Mirandola, Ficino ve Johannes reuchlin'in yani Rönesans Yeni-Platonculuğunun ve Hristiyan Kabalacılığının, yeniden işlediği hermetik model, modern kültürün büyüden bilime uzanan büyük bir bölümünü beslemeye devam etmiştir." (Eco, 1996: 44) Tanrı hermesin yeni büründüğü kılık "dil olgusu"dur. Temsilcileri ise "Spengler, Dilthey, Nietzsche, Husserl, Kerenyi, Planck, Pauli, Oppenheimer, Einstein, Bachelard, Sorokin, Levi-Strauss, Foucault, Derrida, Barthes, Tododrov, Chomsky, Greimas, Deluze vb."dir. (Eco, 1999: 45)

Bu durumda Eco'nun *Gülün Adı*'nda "polisiye metafizik" adını verdiği şeyin suç, suçlu, kayıp, yitik, katil, esrar kavramlarını yeniden tanımlamamızı gerektiren bir insanın kendi bilincini tarih bilinci içinde araması ve suçla, suçluyu tespit ve tescil etmesi olduğunu söylememiz mümkündür.

3. Suçun Yeni Tanımı: Bilinç Katli, Bilinç Hırsızlığı, Bilinç Uyuşturulması

Polisiyenin en önemli özelliği içeriğin yerini kurmacanın kendisinin almış olmasıdır. Polisiyeyi diğer türlerden ayıran suçun kendisinden çok muammayla ilgilenmesidir. Ciddi edebiyatın, insan bilinciyle toplum arasındaki klasik çözümlemelerinde suçu toplumsal bir olgu olarak ele almalarına karşın, polisiye muammayı çözmeye yönelmektedir. Polisiye türünün önemli eserlerinde suç, analitik yöntemler ve olay örgüsünün basit şematik yapısı aracılığıyla toplumsal arka planından ayrılarak bir inceleme nesnesine yani kendisinin bilincine dönüşmektedir. Polisiyenin ilgilendiği üç tür suç cinayet, hırsızlık ve uyuşturucudur. Bununla ilgili olarak da katil, hırsız ve uyuşturucu satıcısı olmak üzere üç suçlu tespit edilmektedir. Suçun suç olmasının nedeni mağdurlarının bulunmasıdır. Üç suçun mağduru, maktül, eşyası çalınan kişi ve uyuşturucu bağımlısıdır. Diğer taraftan dedektif hikâyeleri burada sona ermez. Suçlu teşhis edilerek cezalandırılmak üzere ceza mercine teslim edilir. Postmodern anlatıda dört biçiminde de karşımıza çıkan arayışta ve yolculuk izleğinde sanat dedektifin yerine geçen bilinci temsil etmektedir. Eco'nun *Gülün Adı*'nda ve Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* romanında sanat bilinci çağ bilincinin tarih bilinciyle karşı karşıya geldiği, bilincin kendi kayıp hakikatinin izlerini çalındığı yerde, öldürülmüş bilincini katilinin evinde, kendine ait sırrı, esrarı yaratan uyuşturucunun merkezinde tarih bilincinin içinde aradığı iz sürücü dedektiftir. Bu, postmodern öznenin "yitik belleği", "kayıp merkezi" yitirdiği yerde yani kendi yarattığı geçmiş olan tarih bilincinin içinde aramasının formudur. Öznenin bilinci iz sürme sırasında dedektif titizliğiyle kendi

bilincinin izlerini, kendisini yaratan bilinç labirenti olan tarih bilincinin içinde ararken kendi bilinci onu kendisiyle ilgili ipuçları aracılığıyla gerçekte insanlığın iki tür bilme biçiminden birisi olan hermetik bilincine en eski tanrısına, kendi yarattığı tanrıya tapma bilinci olan hermetizme götürmektedir. Son insanın iz sürmesi sonucu ortaya çıkan suçlu, katil ya da uyuşturucu satıcısı, *daha önce hiç duyulmamış olan böyle benzersiz bir vahyin, henüz bilinmeyen bir tanrıdan ve hala gizli kalmış bir hakikatten söz etmesi gereken*, bu nedenle *hiyoraglifler ve muammalı iletiler aracılığıyla konuşan Gnostik tanrısı*'nın kendisidir (Eco, 1996: 41). Dolayısıyla insanlık kendi kendisinin katili durumundadır. İnsanlığın son bilinci ilk bilinci olan gnostizmin sonucudur. Sonuçtan nedene giden son bilinç kendisini yaratan ilk bilinç olan tarihsel bilinciyle yani bilincini öldüren, hakikati çalan, sahte esrar labirentini yaratan suçluyu bulmuş olmaktadır. Bu, son insanın kendi bilincinin kendisidir. Bu nedenle suçlu insanlığın kendisidir. İnsanlık kendi bilincinin, kendi merkez ve hakikatinin katili, hırsız ve uyuşturucusudur. Bunu yitliğini yitirdiği yerde aramak biçiminde ifade etmek mümkündür. Mandel'in burjuva toplumunda maddileşen değerler aracılığıyla polisiyenin tarihini, suçun tarihiyle, aydınlanmayla başlayan yeni yaşam biçimini suçun içselleştirilmesiyle (Mandel, 1996: 18) özdeşleştirdiği durum postmodern anlatıda, suçun yeni ve bambaşka bir anlam kazanmış olmasıyla sonuçlanmış olmaktadır. Eco'nun polisiye metafizik (Eco, 1993: 576) adını verdiği ve Gülün Adı'nın esprisini içinde barındıran kayıp hakikat arayışı postmodern anlatı ve çağ bilincinin kendisi olan postmodern öznenin bilincidir. Bu, Orhan Pamuk'un "Benim Adım Kırmızı" da ve romanın esinlendiği söylenen (Güzel, 2012, s: 583) Eco'nun "Gülün Adı"nda sanatın anlam arayışına dönüştüğü konuma karşılık gelmektedir. Buna göre anlam ya da mutlak kendisini metinlerde ya da belli tarihsel olaylarda ortaya koymuştur. Bu anlayışta da yine postmodernin, mutlakın değişmez insanın ona göre değişebilir olduğu düşüncesini gözlemleriz. Buna göre her zaman ve zeminde değişmez konumda bulunan mutlak (değişmez anlam) her iki romanda da metinler arasında aranılan kayıp, çalınmış kitap, -hakikat, tanrı- sır konumunda bulunan unsurdur. Dolayısıyla aranılan saf bilincin kendisi olmaktadır. Bilinç kurulmuş bilinçler ya da metinler arasında kendi saf eşsiz mutlakını aramaktadır. Burada cinayet kaybolan mutlakı ya da sırrı, bilincin kendisinde kayıp anlamı, öldürülmüş ya da uyuşturulmuş bilinci simgelerken, sanat cinayetin çözümü ya da iz sürücüsü olarak kayıp mutlak ya da anlamı bulma deneyimini ifade eder. Metinlerarasıcılık ya da tarihsel kurgu ise postmodern anlatıda bu konumla bilinç arayışındaki yolculuğu ifade eden süreçtir. Eco'nun Gülün Adı'nda çağ bilinci olan postmodern öznenin bilincini kuran, onu öldüren katil olan gnostik öğretisi, Benim Adım Kırmızı'da Doğu ve Batı'nın karışımına dönüşerek Eco'daki gibi yalnız Batı'ya özgü bir tecrübe olarak kalmamakta İslam'a özgü bilme biçimlerinin gnostik inançla ilişkisini de içine alarak genişlemekte ve postmodern öznenin bilincinin hem Doğu'da hem Batı'da tanrıyı anlama, bilme ve yaşama biçimlerinin tamamını ifade etmektedir. Roman, çağın bilincinin mutlakın deneyimi iddiası olduğunu bu

iddianın temsilcileri olan postmodernin dört düşünürünü gnostizmin son temsilcileri olarak tarihsel zemine yerleştirerek postmodern düşüncenin kendi düşüncesi ile kaynağı olan tarihsel gnostizmini örtüştürme imkânına kavuşmuş olmaktadır. Benim Adım Kırmızı'da ve Gül'ün Adı'nda çağ bilinci kaynağı olan gnostizme yani kendisini yaratan tarih bilincine geri dönmüş olmaktadır. İkisinde de katil, suçlu ve esrarcı tarih bilincinin kendisidir.

Benim Adım Kırmızı, Eco'nun romanının bittiği yerde yani suçlunun tespit ve teşhisiyle sona ermemekte, Orhan Pamuk, gnostizmin kendi yarattığı gizemin tanrısından vahyin Allah'ına Muhammed'in deneyimine ulaşmaktadır. Romanda vahyin deneyimi labirentten çıkmanın tek seçeneği konumundadır. Vahyin deneyimi "oku" merkezli yeni bir bilme bilinci ve teklifidir. Buna göre gnostizmin sonucu olan ve başladığı yere, tarihin başlangıçtaki bilincine geri dönen tarih bilincinin kendisi Allah'ın vahiy aracılığıyla reddettiği insan bilincinin hiçleştiği, köleleştiği ve insanın bilme yetisini kaybettiği durumun kendisidir. Dolayısıyla tarihte Allah'ın teklifi olan vahiy ve onun sorgulama yetisi olan bilinci insanlığın kendi yarattığı tanrı olan gnostizmde hiç deneyimlenmemiştir. İnsan bilincinin tanrılaştığı şey gnostizm-hermetizm karşımı, yaratılmış tanrıdan başka bir şey değildir. Dolayısıyla labirentteki yataylıktan çıkıp sorgu bilincine ulaşmanın tek yolu dikeyleşmek yani yükselmektir. Buna göre insanın üzerinde bulunduğu yeryüzü bilinci yatay bir düzlemdir ve yataylık düz bir çizgide ilerlemektedir. Labirenti yukardan kesecek bir dikeylik gerekmektedir. Dikeylik Allah'ın vahyinin kendisidir. İnsanın vahyi deneyimlemesinde Allah'la birebir karşılaşması ve bu karşılaşmada bilincini yapılandıran unsurların her birini kendi bilincini de görebileceği bir yükseklikten algılaması durumu sözkonusudur. Vahyin deneyiminde yatay bir zeminde bulunan ve ötekileşen ve ötekinin içinde kaybolan bilinç kendi konumundan dikeyleşmektedir. Dolayısıyla Benim Adım Kırmızı'da olduğu gibi vahiyle tarih birebir örtüşmekte vahyin ortaya koyduğu gerçek, tarihi Allah'ın kendisini insana açtığı, insanın kendisini, tarihsel somut varlığını Allah'la birleşerek algıladığı ikisinin birleşmesinden oluşan bir kesişim, bir izdüşüm olmaktadır. Tarihte izdüşümün yani vahyin deneyimlenmesinin örnekleri Allah'ın insanla kendi konumundan iletişime geçtiği elçi ya da peygamberlerin durumudur. Elçi ya da peygamberin Allah'la ilişkisi birebir bir ilişki olmakta, elçi Allah'a Allah elçiye ve ötekiler de ikisinin birliktelikliğinden ortaya çıkan sonuca tanık olmaktadırlar. İbrahim, İsa, Musa, Davut ve Muhammed'in deneyimlerinde vahiy yalnız kutsal bir metinle değil, gönderdiği elçinin ötekilerce tanıklığında gerçekleşmiş olmaktadır. Diğer taraftan gnostizmi oluşturan en önemli unsurlardan biri elçinin, vahyinin ve Allah'ın reddedilip öğretinin ya da metnin değiştirilerek Allah'la gnostik tanrının yer değiştirmesi olmaktadır. Dolayısıyla gnostizmin tanrısı vahyin Allah'ı elçinin tanıklık ettiği Allah'ın kendisi değil, aksine çok tanrılı tek tanrı inancının mucidi olan yataylığın yani gnostizmin tanrısıdır.

Gnostik Hermetizm, insanlığın en eski bilinci olarak oluşumunda tek tanrı olan Allah'ın teklifiyle yani tevhit inancıyla putataparlığın birleştirilmesinden

oluşmuş bir inanç görünümündedir. Yakıt'ın ifadesiyle: *....her kültür kendi açısından hermetik mirası, başlangıçta, kutsal ve semavi bir miras haline getirmiştir. Daha sonraları oluşan hermetizm de, saf bir metafizikten ziyade tabiat ilimleri ve sihirle ilgilenmiştir.* (Yakit; 2006: 84) İlk üniversitenin de kurulduğu en eski bilme biçimlerinin bir araya toplandığı ve yayıldığı Harran ve Harran öğretisinde *Eski Mısır dininden, Tevrat'tan, Zerdüştlük'ten, Stoacı, Eflatuncu, Yeni Eflatuncu, Pitagorasçı ekolden ve Gnostisizmden gelen birçok motif bulmak mümkündür. Mircea Eliade'ye göre bu metinler, çok az İranî etki dışında tamamen Mısır-yahudi senkretizmi örneğidir* (Yakit; 2006: 84). Bilgiye sahip olanların kutsallaştırıldığı, Allah'ın vahyinin gnostizmin tanrısıyla yer değiştirdiği Harranilerin monotesit-politeist karışımından oluşan yaratılmış, kurulmuş tanrılarında, tanrı inançlarında ve kendilerine biçim veren bilinçlerinde görülmektedir. Harranilerin ilk neden tanrısı yeryüzünden ayıdır.

Bu anlayışta Tanrı, illet-i ulâ şeklinde isimlendirilir. Harrânilerin teolojisinde illet-i ulâ, çokluk kabul etmeyen ve yaratılmışların sıfatlarını da taşımayan bir niteliğe sahiptir.” (Altındağ, 2006: 123) Bu tanrının diğer özelliği ise “sadece yaratmak gibi önemli işleri yapan, yarattığı varlıklarla ilgili diğer işleri ise başka tanrısal güçlere bırakan bir varlık” olmasıdır. Diğer taraftan “akıl, rûh, düzen ve zarûretin her biri aşkın özellikler taşıdığından, onlara ulaşmak için bir takım araçların gerekli olduğu benimsenir. Bu aslî unsurların her biri için yuvarlak tarzda tapınaklar yapılmıştır. (Altındağ, 2006: 125)

Harranilerin peygamber anlayışlarıyla tamamlanan yaratılmış kutsala tapınma bilincinde inanç *...Tanrı, mesajını insanlara iletmede etik değerler açısından mükemmel yaratılışa sahip ve zekâ düzeyleri yüksek şahsiyetlerden sayısız peygamberler göndermiştir. Hatta bu peygamberlerden en meşhuru sayılan Hermes....* (Altındağ, 2006: 125). Aracılığıyla kutsallaştırılmıştır. Postmodern öznenin bilincini oluşturan karışım aynı karışımdır. İhsan Oktay Anar'ın Puslu Kıtalar Atlası Tevrat'tan alıntılanan iki ibare üzerine kurulmuştur. Bu ibarelerde gnostik öğretinin çok tanrılı tek tanrısı yani karışım yan yanadır. Tek tanrı,

Boşluğun üzerine kuzeyi yayan, Ve hiçliğin üzerine dünyayı asan” diğer tanrılar ise “Ey parlak yıldız, seherin oğlu, göklerden nasıl düştün! Sen ki milletleri devirdin, nasıl yere yıkıldın! Ve kendi yüreğinde derdin: Göklere çıkacağım, tahtımı Allah'ın yıldızları üzerinde yükselteceğim ve ta kuzeyde cemaat dağında oturacağım: Bulutların yüksek yerleri üzerine çıkacağım, kendimi yüce Allah gibi edeceğim. (Anar, 2011: 7)

İbaresindeki unsurların tamamıdır. İfadede geçen kendisini yüce Allah gibi edecek olan haham –Tevrat'ta konuşan hahamın sesidir.- gnostik öğretilerde Allah'ı kendisine benzeterek onun yerine geçen kişi olmaktadır. Romansa bu düşün –kehanet- gerçekleşmesi üzerine kurulmuş varoluşun bilinci uyku, varlığı rüya olarak tanımlayan tarih bilinciyle karşı karşıya gelmiş postmodern öznenin esrar almış, uyuşturulmuş bilincinin göstergesi durumundadır. Masal, rüya, düş olan bilinç kurulmuş bir edilgenliktir. Bu, Eco'nun varoluş gnostik için bir hastalıktır dediği ve *Gnostik kendisini dünyada bir sürgün olarak, bir mezar ve hapishane olarak tanımladığı kendi bedeninin bir kurbanı olarak*

değerlendirir. Dünyaya fırlatılıp atılmıştır ve oradan bir çıkış yolu bulmak zorundadır cümlesiyle ifade ettiği durumdur (Eco, 1996:46).

Postmodern özne, arayış, sanat bilinci ilişkisinin “labirentten çıkış” ve tarih bilinciyle hesaplaşma teması üzerine kurulduğu en önemli romanlardan biri de Orhan Pamuk’un “Yeni Hayat”ıdır. Roman, postmoderni “görüntü”nün bilinci ve postmodern özneyi görüntü bilincinin kurduğu sahte merkez konumunda tanımlayan bir “kendi bilincini” arayış romanıdır. Romanda sahte merkezler kurulmuş bilinç alanları ve bu bilinç alanının kurduğu yaşamlar da kopyalanmış yaşamlar olarak ele alınmaktadır. (Pamuk, 1994: 213) Romandaki kopya yaşamlar, kopyalanmış bilinç ve biyonik insan ilişkisini ortaya koymaktadır. “Yeni Hayat” kendi bilincini kaybeden öznenin onu kaybettiği yeri postmodernin kendi kurgu bilinci ve “öteki”ni öznenin bilincine sızan ve onu kuran ikincil unsurlar konumunda ortaya koymaktadır. Romandaki arayış sanatı öznenin kendi bilincini ötekilerden ayıklama, arındırma ona ulaşma deneyimi olarak tanımlanmaktadır. Kaosun ötekilerin alanına karışan kendi hikâyesi ve bilinci olduğu romanda kopya ve biyonizmin karşısına öznenin kendi gerçek, özgün hikâyesinin konulması bunun için de kendi gerçeğinin ötekilerin alanından ayrılması süreci anlatılmaktadır. Yeni Hayat’ta hafıza kopyayla aslın ayırt edilmesinde tek ölçüt kabul edilmekte, bilincin asılla ve kopyayla ilişkisinin merkezine yerleştirilmektedir. Hafıza insanı kendine benzeyen en yakın kopyadan ayıran, şeyleri anlamlandırma sürecinde kişiselliğin tek ölçütü olarak ortaya konulan kişiye özgü bellektir. Bu nedenle romanda öznenin kurulmasında kopyalaşma süreci hafızayla ilişkilendirilmektedir. Hafıza, kopyanın aslın yerini aldığı, kişisel yaratmanın kopya yaratmaya dönüştüğü, özgünlüğün kaybedildiği, yolculuk sürecinde asılla ulaşmak için kopyadan temizlendiği merkezdir. Bu nedenle Yeni Hayat kişisel hafızanın bulunması yolculuğudur. Bu konuyla Yeni Hayat’ta postmodern özne bilinci başkalarınca kurulmuş bir bilinçsizlik durumunun adıdır. Kendi asıl hafızası ve asıl hafızasına ulaşma imkânları kaybolmuş asıl kopyayla yani kurulmuş olanla yer değiştirmiştir. Kendi bilinciyle edip eyleme, düşünme ve bilme yetisine sahip olmayan özne bir bilinç labirentine hapsolmuş edilgenliktir. Öznenin edilgenliği bilme edip eyleme işlevlerinin dışına çıkarılmışlığını ve etki alanının kendi bilinci dâhil olmak üzere yok edilmişliğini ifade etmektedir. Özne ne kendi bilgisine ne de şeylerin bilgisine sahip olabileceği bir merkez benliğe sahiptir. Yeni Hayat’ta bir merkez konum eksikliği olarak karşımıza çıkan öznenin bu konumu tespit edilerek onun asıl olana, gerçek hafızasına ve merkezine ulaşması ancak bir bilinçsizlik konumu olduğunu anladığı bilinç labirentinin dışına çıkmasıyla mümkün olabilmektedir. Romanda labirentin dışına çıkmanın tek seçeneği olan “vahyin deneyimi”yle ortaya konulmaktadır. (Pamuk, 1994: 273) Vahyin deneyimi insanın kendi ilk konumuyla ve tanrının kendisiyle karşılaşma imkânını ifade eder ve vahiy meleği Cebrail’le temsil edilir. Vahyin deneyiminde Kurulmuş bilinç labirentinde bilmediği bir şey tarafından kurulmuş olan kopyaları asıl sanan bir yanılığın ironisiyle tanımlanan özne bilmediği ve bilemeyeceği şeyin kölesi olmak durumundan kendisini ve

ötekisini bilebildiği özgür konuma ulaşmaktadır. Yeni Hayat'ta "vahyin deneyimi" öteki seçeneği, biyonizmden çıkışı ve alternatifi ifade etmektedir. Vahyin deneyiminde, kendisi bir sesler topluluğu olan insanın ilk sesini, kendine özgü iç sesi vahiydeki "oku" (Kur'an, 2002: 1032) sesiyle birebir iletişimde gerçekleşen tanıklık ortaya konulmaktadır. İlk ses ilk neden ve asla ulaşmakta bu sesle karşılaşmaktır. Bu yeni konum öznenin benlik yitiminin nedeni olan "yer değiştirme" ve kopyalaşma sürecinin başlangıç noktası olarak "aracı" düşüncesini ortaya koymaktadır. Yer değiştirme, varlık alanındaki şeylerin anlamlarının öznenin öğrenilmiş bilgisini oluşturması düşüncesi üzerine kurulmuştur. Özne kendisi ve şeylerle ilgili bilgisini kendisinden önce kurulmuş olan ikinci, üçüncül anlamlarıyla oluşturmakta bu da öznenin öğrenilmiş bilgi alanını "aracı"ların oluşturması sonucunu doğurmaktadır. Romanda hafıza kaybı ya da bellek yitimi olarak ifade edilen bu durum öğrenilmiş bilgi ya da hafıza ilk andan itibaren kurulmuş olana tekabül ettiği için öznenin dışına çıkmasının mümkün olmadığı bir bilinçsizlik ve bu bilinçsizliğin devamı olarak ele alındığı görülmektedir. İnsanın yaratma etkinliği de öznenin kendisi bir kurulmuş ikincil bilinç konumunda bulunduğu için kopyalaşma sürecinin devamını ifade eder mahiyettedir. Romanın arayışını ilk, asıl ve öz olana ulaşmada kopya konumunda bulunan şeylerin anlamlarının ilk olduğu konuma kadar takip etmek ve ikinci kopya anlamlarından arındırmak ve asıl hafızaya ulaşmak sürecini ifade etmektedir. Arayışın sonunda "ilk kaynak ve asıl kurgucu" olan tanrıyla kopyalardan arınmış bilinç konumunda bulunan insanın karşılaşması imkânı "vahyin deneyimi" kavramıyla ortaya konulmakta ve biyonizmden çıkışın tek alternatifi konumunda bulunmaktadır.

Postmodern anlatının kendi merkezini ve bilincini aradığı tarih bilinci, son insanın polisiye bir kurgu içinde sanat bilinci aracılığıyla kendi izlerini sürdüğü, kendi bilinciyle karşılaştığı durumu ifade etmektedir. Son insan postmodern özne kendi bilincinin aynasından kendisini izlemektedir. Fakat bu yansıma onu sonsuz görüntülerin içine hapsedmekte tarihin ileriye doğru akışı kesilmiş olmaktadır. Diğer taraftan son insanın ilk insandan üstün ve ayrıcalıklı olduğu tezi yine Hermetizmin ve gnostizimin merkezi olan Urfa Göbeklitepe'de bulunan mühendislik harikasıyla sona ermiş bulunmaktadır. Urfa Göbeklitepe'de insanlığın 11 bin yıl öncesi medeniyetini gözler önüne seren ve insanın ıkkellikten medeniyete geçtiğini, fiziksel ve ruhsal olarak tekâmül ettiğini iddia eden evrim teorisinin dayanaklarını çürüten bulgularla ortaya konulmuş bulunmaktadır. Kazı ekibinin başkanlığını yürüten Prof. Klaus Schmidt'in ifadesiyle o dönemde yaşayan insanların düşünme kapasiteleri, ilk insanın avcı-toplayıcı gibi bir dönemi yani taş devrini yaşamadığını aksine bugünkü medeniyetin ulaştığı yaşam imkânlarıyla yarattıkları medeniyetin tek farkının teknolojik süreç olduğunu gözler önüne sermektedir. (Schmidt: 2012) Harran hermetizmi gnostik öğretiyi insan bilincinin bugünün bilinciyle örtüşmesiyle bu düşüncüyü yaratan medeniyetin somut ürünleri yan yana geldiğinde tarihte temel iki tür varoluş bilincinin bulunduğu görülmektedir. Bu

bilinçlerden biri yeryüzüne ait yatay bilinç adını verdiğimiz ve postmodern öznenin bilincini keşfiyle ortaya çıkan tarihsel bilinç, ikincisi ise bir sorgulama bilinci ve yetisi olan vahiy bilincidir.

Bu gün insanlığın kendi bilincini keşfi anlamına gelen tarih bilincinin keşfinde alternatif bilme biçimi olan vahiy bilgisinin Harran inancının tek tanrı kavramının oluşmasına neden olan putataparlıkla savaş olduğu görülmektedir. Bu, Harran inancında derin izleri görülen İbrahim'in putataparlıkla, hermetik-gnostik inancın kendisiyle yaptığı savaş konumundadır (Gündüz; 2006: 54). Dolayısıyla suçlu insanın kendi bilincini yitirmesi, bilinç kaybı olan hermetik bilincin kendisidir. Fakat hermetik bilinç insanlığın kendi yarattığı bilinçtir. Bu bilinçte kendi yetisini, bilincini öldüren insan Allah'ı da öldürmüş olmaktadır. İbrahim'in putataparlıkla yaptığı savaşın özünde bugün olduğu gibi kendi kendisini görme yetisini kaybeden, kendisine, evrene, Allah'a sorgulayıcı bir bilinçle bakma bilincini kaybetmiş, kendi kurgusunun esiri, tutsağı olmuş insana sorgu bilinci, bir yeti olma teklifi bulunmaktadır. İbrahim'in putataparlıkla karşı karşıya geldiği durum insanlığın bugün geldiği noktada İbrahim'in tarafında değil, putataparlığın tarafında yer aldıklarını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla kendi bilinç duvarını keşfetmiş olan insanın öteki seçeneği vahyin deneyimini, Allah'ın sunduğu seçeneği hiç deneyimlememiş, bu deneyimin elçinin kendisiyle sınırlı kalmış olmasında özünde bir sorgu bilinci olan vahyin reddedilmesi gerçeği yatmaktadır. Arayışta Orhan Pamuk'un Yeni Hayat'ta bilincin ayıklanması, arınması sürecinin putkırma eylemi olduğu söylenilebilir. Putkırmada insanın sorgulamadan inandığı unsurlar, farkında olmadan oluşmuş kendi bilincine karşılık gelmektedir. Polisiye dikkatiyle kendisini oluşturan unsurları ve onların kaynağını ilk nedene kadar takip eden bilinç en son ilk nedenle karşılaşmaktadır. Polisiye dikkatinin ipuçlarının her birini tanrıya ulaşmada birer basamak yapan kişinin kendi bilinç sorgulaması Allah'a yani vahye ulaşmaya kadar diğer tanrılarla, kendisini, bilincini oluşturan kurulmuş tanrılarla karşılaşmaktadır. Fakat arayış kurgu değildir. İnsanın yaşam unsurlarının her birini içine alan dolayısıyla insanın kendi bilincinin tanıklığında yeni bir yaşam alanına ulaştığı yaşanmışlıktır. Yol boyunca karşımıza sanatın bilince tanıklığı biçiminde karşımıza çıkan tanıklık, insanın kendi yaşadıklarına kendi bilinciyle, Allah'la buluşmasına yaşamı ve bilinciyle tanıklık ettiği, ötekilerin de bu değişimi yeni yaşam alanı olarak gözlemledikleri süreçtir. Benim Adım Kırmızı'da söz merkezli hermetik bilincin oku merkezli vahiy bilincine ulaşmasında sorgulama bilinci denilen ve Harran inancında İbrahim'i putataparlıkla savaşın temsilcisi yapan arayış, İbrahim'le putataparlar arasında gerçekleşen savaşı ötekilerin tanıklığına açan yeni alandır. Putataparlar bu savaşa bizzat taraf olarak tanıklık etmişlerdir. Dolayısıyla peygamber ya da elçi Allah'ın, kendisinin, ötekilerin tanığıdır. Aynı süreç arayışta insanın kendi bilincinin kendisine, Allah'a ve ötekilere tanıklık ettiği bir yaşam alanı olmaktadır. Derrida'nın Phadres'in yapı sökümünde Sorates'le söz yazı zıtlığı üzerine hesaplaşmasında (Aktaran; Megill: 453) aynı durumla karşılaşmaktayız. "Sorgulanmayan yaşam yaşam değildir" (Gökbek, 2002: 17) diyen Sokrates'in

konuşmayla kastettiği canlı tanıklık ve doğruyu ortaya çıkarmada konuşan kişinin, yaşamının kendisi ve ötekilerin huzurunda gerçekleşen bir canlı mevcudiyet olarak algılamasının vahiy bilincinin konuşma oluşu, onun ötekilere aktarılması ve elçinin yaşamının ötekilerin önünde gerçekleşen canlı süreç oluşu arasında yakın ilişki söz konusudur. Elçinin kendisi bu süreçte vahiy yaşamında somut mevcudiyetinde deneyimlemiş olmaktadır. Derrida'nın hahamca ve şairce bir yorum olduğunu söylediği yazının tanrısı bu durumda hermetik-agnostik bilincin kendi yarattığı tanrıdır. Vahyin kaynağı olan Allah değildir. Derrida'nın Tevrat'ta tespit ettiği yorumcunun yarattığı ve ötekinin sorgulamadan kabul ettiği tanrı, postmodern öznenin içinde dolaştığı labirent olmakla kalmamakta, postmodern öznenin aşması, yıkması, kurtulması gereken kendi yarattığı bir bilinç duvarı olmaktadır. Polisiye kurmacada polisin görevini üstlenen sanat, suçlu ve suçluyu teşhis edip insanlığın gözleri önüne sermiş bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Altındağ, R. (2006). "Harranilerin Teolojisinde Tanrı Tasavvuru". A. Bakkal, (Ed.) *I. Uluslararası Katılımlı Bilim, Din ve Felsefe Tarihinde Harran Okulu Sempozyumu*, (ss.120-132). Konya: Şelale Matbaası, 123.

Anar, İ. O. (2011). *Puslu Kıtalar Atlası*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Calvino, I. (1997). *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*. (Çev. Ülker İnce). İstanbul: Can Yayınları.

Connor, S. (2001). *Postmodernist Kültür*. (Çev. Doğan Şahiner). İstanbul: YKY
Dunn, G. R. (1998). *Identity Crises: A Social Critique of Postmodernity*. London: University of Minnesota Pres Minneapolis.

Ecevit, Y. (2002). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ecevit, Y. (2008). *Orhan Pamuk'u Okumak*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Eco, U. (1993). *Gülün Adı (Sonrası)*. (Çev. Şadan Karadeniz). İstanbul: Can Yayınları.

Eco, U. (1996). *Yorum Aşırı Yorum*. (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Can Yayınları.

Esed, M. (2002). *Kur'an Mesajı*. (Çev. Cahit Koytak). İstanbul: İşaret Yayınları.

Gökberk, M. (2002). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gündüz, Ş. (2006). "Manden/Sabii Geleneğinde Harran". A. Bakkal, (Ed.) *I. Uluslararası Katılımlı Bilim, Din ve Felsefe Tarihinde Harran Okulu Sempozyumu*. Konya: Şelale Matbaası, 54-60.

Güzel, E. (2012). "Umberto Eco'nun Gül'ün Adı Romanı ile Orhan Pamuk'un Benim Adım Kırmızı Romanlarına Mukayeseli Bir bakış Denemesi". *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/2 (Spring 2012), 583-595.

- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. Sungur Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- Klaus S. (2012). *Taş Devrinde Yaşam*. Terra X Belgeseli. TRT 25.
- Mandel, E. (1996). *Hoş Cinayet, Polisiye Romanın Toplumsal Bir Tarihi*. (Çev. N. Saraçoğlu). İstanbul: Yazın Yayıncılık.
- Megill, A.(2009). *Aşırılığın Peygamberleri*. (Çev. Tuncay Birkan).İstanbul: Ayraç Yayınları.
- Mitchell, W. J. (1994). *Picture Theory*.Chicago and London: The University of Chicago Pres.
- Mitchell, W. J. T. (1986).*Iconology: Image, Text, Ideology*. Chicago and London: The University of Chicago Pres.
- Moran, B. (1991). “Bir Cinayet Romanı ve Postmodern Polisiye”.*Çağdaş Türk Dili Eleştiri Özel Sayısı*, 45/46 (Kasım/Aralık 1991), 445-52.
- Nietzsche, F. (2005). *Tragedyanın Doğusu*. (Çev. Mustafa Tüzel). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ong, W. J. (1995). *Sözlü ve Yazılı Kültür*. (Çev. Sema Postacıoğlu). İstanbul: Banon Yayınları.
- Pamuk, O. (1994). *Yeni Hayat*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pamuk, O. (1998). *Benim Adım Kırmızı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Üşür, S. S. (1997). *İdeolojinin Serüveni. Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*.Ankara: İmge Yayınevi.
- Yakit, İ. (2006). “Ebced Düzeninde Rakam-Harf İlişkisinin Tarihi Gelişimi ve Hermetizm”. *I. Uluslararası Katılımlı Bilim, Din ve Felsefe Tarihinde Harran Okulu Sempozyumu*, (ss. 60-84), Konya: Şelale Matbaası.
- Yuhanna. (1996). *İncil*, 1. Bölüm. İstanbul: Kaya Basım Dağıtım.

**THE RELATIONSHIP OF DETECTIVE NARRATION,
FICTION AND SUBJECT and THE NEW NAME OF
DETECTIVE: POSTMODERN MYSTERY**

Abstract: Postmodern narration is the experience of the claim that the subject is fictional and the consciousness of the subject is the consciousness that has been already established or yet being established. The art is situated in the position an established consciousness in seeking the mystery that belongs to itself and it assumes the function of attestation and analyticity in this seeking process. The reason of using detective narration by the postmodern narration as one of the essential elements of the fiction stems from the fact that the search itself and the nature of the searched thing is in the same situation with the factors, such as mystery, thrill, murder, danger of murder, etc. Since in postmodern narration, the voyage of conscience depends on internalization and establishing the subject in this way, the search appears to us as perception of the inside-outside border as a factor of threat, in the person of novel. In the voyage of consciousness the

searched factor is “absolute”, or “mystery”, “lost memory”, or “the lost center”. For this reason, in postmodern narration, detective narration is related with metaphysic. In the narration, the killed, stolen, or lost factor becomes the absolute factor of the postmodern subject’s dispersed consciousness, while on the other hand the art is in the position of being the nearest witness of the search thanks to its characteristic of trying to reveal the case of murder and seeking the truth, as the fiction consciousness. The detective that reveals the mystery of the murder, the official that finds the stolen thing, and the detective that reveals the mystery, are consciousness. The postmodern mystery reveals the position of being witness that the consciousness fully corresponds with the whole of the search and the art inquires with the punctilio of a detective and with a detective thrill what is searched, how is searched and why is searched. The consciousness of the subject that seeks the mystery is killed. The subject, throughout its research, seeks the thief that stole a watch of him or the murderer that had murdered him.

Key Words: Postmodern Subject, conscience of inquiry, lost memory, mystery, crime